

Tria personal

per Josep M. Ripoll

Sergi Pàmies

Cançons d'amor i de pluja

Quaderns Crema, Barcelona, 2013.

L'obra de Sergi Pàmies parteix d'una mirada sobre el món, entre impassible i sorpresa, que potser tindria més a veure amb la d'un Buster Keaton que no pas amb la de la majoria dels escriptors coetanis de l'autor.

Aquesta mirada –també present en el belga Jean-Philippe Toussaint o, en un registre molt diferent, el francès Patrick Modiano– era molt irònica, de vegades plenament humorística, en els primers llibres, i s'ha anat tornant més reflexiva i malenconiosa en els darrers, en què també han anat apareixent detalls autobiogràfics. En efecte, en els contes de *Si manges una llimona sense fer ganyotes*,

del 2006, hi ha una major tristesa que en els llibres anteriors, i hi augmenta la presència de les relacions familiars; mentre que en el següent, *La bicicleta estàtica*, del 2010, hi és important el motiu de la mort del pare. Ara, aquestes *Cançons d'amor i de pluja* insisteixen en aquest to i aquests motius amb l'afegitó del de la mort de la mare. Tothom sap que l'autor és fill de Gregorio López Raimundo i Teresa Pàmies, morts en dates properes a l'escriptura d'aquests últims llibres; més enllà, però, dels fets que trobem a l'origen de les narracions, de vegades explicats sense ficció, és significativa la reflexió implícita sobre l'arribada de la maduresa, que no es contradiu amb la immediatesa pròpia de Pàmies.

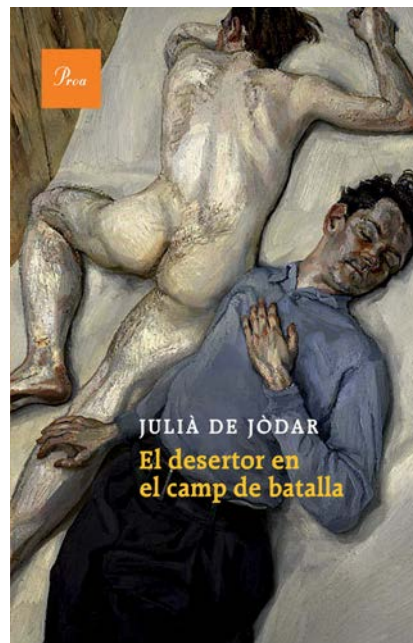
En efecte, ja el títol mateix ens dona una pista sobre el to del llibre, però també sobre l'economia expressiva amb què, com és habitual en l'autor, està escrit: les narracions són en general breus, i el llenguatge, precís i als antípodes de la retòrica. A més, en la majoria dels casos s'hi desenvolupa una trama mínima –una du el subtítol «Notes per un conte»– resolta en l'apunt, l'observació fugaç, la petita reflexió sobre la quotidianitat. En algunes fins i tot hi desapareix tota ficció –com a mínim, en aparença– i els personatges hi surten amb els noms reals, com en l'excel·lent «El nínxol», la més extensa i, sens dubte, una de les millors, entorn de la mort d'un oncle de l'autor durant la guerra civil. Amb una estructura pautaada per cinc contes titulats «cançons», el llibre repassa sovint, a banda de les històries familiars, el tema de la decadència de l'amor en la maduresa, i en alguns casos es lliura a la ironia metaliterària. El conjunt suposa un elogi implícit de la sobrietat formal, l'economia de mitjans i l'aparent inaniat de la vida quotidiana, aquesta última contemplada amb la distància de la ironia, una mica de tristesa i una barreja d'escepticisme i, malgrat tot, d'acceptació de la vida. En tot cas, un llibre molt més subtil del que pot semblar a primer cop d'ull.

Julià de Jòdar

El desertor en el camp de batalla

Proa, Barcelona, 2013.

Nascut el 1942, Julià de Jòdar no es donà a conèixer fins el 1997 amb una novel·la tan densa com sorprenent, *L'àngel de la segona mort*, que es presentava com a inici de la trilogia

L'atzar i les ombres, una empresa ambiciosa de la qual encara falta la tercera part. Entremig, l'autor ens ha ofert una col·lecció d'obres igualment denses i ambicioses en què ha evidenciat el seu coneixement profund de la gran novel·la del segle XX i les seves tècniques més innovadores, des de la concepció polifònica en la diversitat de veus narratives fins al monòleg interior o la ruptura de la linealitat. Tot això conflueix en una voluntat totalitzadora que, de tota manera, no implica una actitud emfàtica: al contrari, l'obra de Jòdar presenta de vegades un vessant grotesc, una mica desconcertant, que remet de lluny a l'Espriu més sarcàstic, i del qual la novel·la que comentem suposa la mostra més rotunda fins al moment.

El desertor en el camp de batalla sorprèn, en efecte, per aquest to de farsa grotesca que sovint sembla que

voregi l'al·legoria. Se centra en el personatge de Ximo Ximoi, que havíem conegut en un dels tres relats de *Zapata als encants* (1999) i que vol arribar a ser l'home més gras del món, desafiant així implícitament el Harry Walker que consta en el llibre Guinness dels rècords. Ximoi veu el barri del Raval, on viu, des de dalt d'un colomar de fusta i bambú, al capdamunt d'un edifici. Un dels seus veïns, l'escriptor Gabriel Caballero, habitant del soterrani, li va explicant històries protagonitzades per un Home Gras i un Home Prim que van adquirint vida pròpia i es barregen amb la vida del protagonista. A més, també són importants els personatges de Salva Montoya, un altre veí, aquest mutilat, i la seva néta Alcía, enamorada de Karim, un àrab que el pare de la noia vol matar. Val a dir, però, que, com passa també en altres obres de l'autor, l'esquema argumental és un pretext per al desplegament de la polifonia de veus narratives, com també de tot un microcosmos de personatges, situacions i ambients –pel que fa a aquests últims, els del Raval multiètnic de l'actualitat. Hi retrobem característiques tan pròpies de Jòdar com el barroquisme –lingüístic i estructural–, el gust pel teatre –s'inclouen en la novel·la alguns diàlegs teatrals– o la inclusió de llargs paràgrafs en castellà quan parlen determinats personatges. Un humor sarcàstic i sovint negre recorre aquesta obra encara més arriscada que les anteriors de l'autor –i, a estones, potser més discutible–, il·lustrada amb fotografies ocasionals –que tenen una funció concreta en la història–, i que no serà del gust de tothom. Això sí: com sempre, hi retrobem una execució brillant i una veu rotunda i personalíssima.

Guillem Frontera

L'adéu al mestre

Club Editor, Barcelona, 2013.

Novel·lista, poeta i periodista, especialista en temes d'art, el mallorquí Guillem Frontera es donà a conèixer

a mitjan anys seixanta i és autor d'una obra relativament escassa però d'un nivell de qualitat constant. L'esperit crític de la seva mirada s'ha adreçat sovint a la degeneració progressiva del món mallorquí en mans de l'especulació, que en l'obra que comentem es concreta en el món de l'art, que ell coneix tan bé. Narrada en primera persona per un jove aprenent d'artista, la novel·la se centra en part en el seu mestre, el pintor argentí Néstor Salvatori, que malviu de l'acadèmia que regenta. En aquesta acadèmia també rep classes Biel Porto, un notable pintor jove del

tot lliurat a l'art i obsedit a pintar el procés de destrucció –real però sens dubte també simbòlic– que li amenaça la senyorial casa familiar. En aquest context en principi pur aviat faran l'aparició els especuladors –un metge i un crític d'art– que, tot menystenint Porto, promouen un artista mediocre amb la col·laboració de Salvatori. La relació entre tots aquests personatges va teixint un fil argumental tènue però farcit d'observacions subtils i amb un fons de denúncia implícita de l'especulació, l'engany, el cinisme o la falsedat.

L'adéu al mestre desperta ecos d'alguns clàssics de la narrativa mo-

derna, des de *La lliçó del mestre* de Henry James fins a *L'obra mestra desconeguda* de Balzac, sense oblidar un toc de *Bearn* en determinats indicis indirectes sobre els orígens familiars del narrador. En totes aquestes obres són fonamentals l'ambigüitat narrativa, les el·lipses o els sobreentesos, dels quals Frontera també sap treure profit. No es tracta, però, d'apropiacions mimètiques, sinó, com en el cas del narrador o de Biel Porto, de lliçons ben apreses dels mestres. Bon estilista, però sense caure mai en l'exhibicionisme, l'autor ens brinda a més reflexions prou agudes sobre el sentit de l'obra d'art, com ara «El pintor és un creador si crea el temps, més ben dit, si crea temps, en la tela, o s'hi captura. [...] En la pintura no passa res, el pretext, sigui històric o simplement plàstic, queda immobilitzat... perquè el temps aflori i s'hi centri o expandeixi» (pàg. 49). A *L'adéu al mestre*, tot i que en aparença hi passen poques coses –de fet, però, n'hi ha més que no sembla–, hi notem també com s'hi crea un temps propi enfront de la immediatesa i la fugacitat de les modes que s'hi denuncien. Seria interessant comparar aquesta obra amb les altres, i escasses, novel·les catalanes que parlen de la creació i la impostura en l'art contemporani, com *Doble blanc* o *Matèria definitiva* de Joan Vilacasa o *Benzina* de Quim Monzó, per molt que les diferències hi siguin més evidents que no pas els punts en comú. Mentrestant, però, convé redescobrir aquells autors que, com Guillem Frontera, van elaborant, amb tenacitat i discreció, una obra sòlida i coherent.

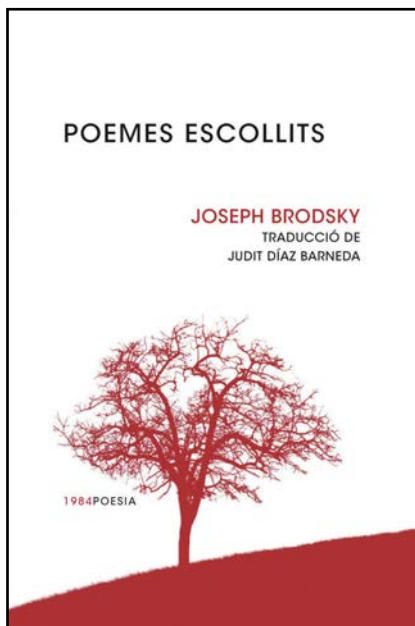
Joseph Brodsky

Poemes escollits

Traducció de Judit Díaz Barneda

Edicions de 1984, Barcelona, 2013.

Premi Nobel de literatura el 1987, el poeta i assagista rus Joseph Brodsky –de fet, Iósif Brodski en la seva llengua materna– va passar per moltes vicissituds abans de ser reconegut.

Empresonat quan tenia dinou i vint-i-un anys, condemnat a treballs forçats a vint-i-cinc, i exiliat de la Unió Soviètica el 1972, va estar un temps a Europa fins que es va instal·lar

als Estats Units, on va acabar essent professor a les universitats de Michigan i Columbia; circumstància, aquesta última, prou meritòria si es té en compte la seva formació autodidàctica –només havia estudiat fins que tenia quinze anys. Mort a Nova York el 1996, la seva obra poètica és ingent i majoritàriament escrita en rus, si bé en alguns casos també en anglès, llengua a la qual va traduir-la tota o en va supervisar la traducció. És precisament l'edició dels *Poemes escollits*, en llengua anglesa i pensada per al públic nord-americà, la que ha traduït Judit Díaz Barneda, si bé ho ha fet directament del rus quan aquesta era la llengua original: en les seves paraules, «traduir de l'anglès un autor que es va definir com a “poeta rus” era èticament inacceptable»; i, en les de Brodsky mateix, «escriure rus és un procés orgànic, no un objecte d'elecció».

A la pràctica, aquests *Poemes escollits* suposen, malgrat el títol, la poesia completa de l'autor. S'hi

recullen les seves composicions des dels anys seixanta fins als noranta, i s'hi poden apreciar els motius que va destacar-ne el seu admirat W.H. Auden: «encontres amb la naturalesa, [...] reflexions sobre la condició humana, mort, i el sentit de l'existència», en una combinació d'«allò físic i allò metafísic». Versàtil, formalment virtuós, molt visual en les referències a la natura o a l'arquitectura urbana, amb un dramatisme de fons que de vegades es disfressa d'ironia o sarcasme, Joseph Brodsky no és un poeta de l'exili carregat de nostàlgia, sinó un ciutadà del món amb «la llengua sense embuts, delerosa del mot clar». Cal celebrar que ens arribi íntegre en la nostra llengua en una bona traducció, indicativa dels riscos que sovint assumeixen les editorials petites com Edicions de 1984 –que també ens havia ofert una completa antologia de poesia expressionista alemanya o la poesia completa d'Anna Akhmàtova, bona amiga de Brodsky. Tot un exemple a seguir.

Retrobament

MONTSERRAT ANGUERA

Una agressió en una fosca nit, en un caseriu de la Catalunya Vella del segle XIII. Què impulsa aquest home a desplegar una fúria intensa vers aquell qui considera el seu enemic? Al segle XXI, dos homes es troben a la ciutat de Barcelona. Són descendents dels vells antagonistes. Ho saben? Ho ignoren? Es desvetllarà l'antiga pugna?

Publicacions de l'Abadia de Montserrat

Ausiàs Marc, 92-98 int. - 93 245 03 03 - comanda@pamsa.cat - www.pamsa.cat

